

Die Geyserfaktor

Getrou aan die onderneming om diepte-perspektiewe te gee om die artikel van dr WA Dreyer in konteks te plaas, het die eerste Skietlood aandag gegee aan sy metodologie. Die volgende Skietlood het by monde van prof Adriaan Pont 'n "dieptesnit" gemaak rondom sy en die NHKA se hantering van die term "beeld van God in die mens". In die volgende fase wil Skietlood langs Dreyer se "lengtesnit" beweeg en aanvullende inligting verskaf. Daar gaan telkens gewys word op die seleksies wat in sy artikel gemaak word asook die taalgebruik wat die groter geheel dien.

Alvorens dit gebeur, wil die Skietlood net eers 'n laaste metodologiese opmerking maak om sodoende die tafel te dek vir die Skietlood waarin daar na die "dieptesnitte" gekyk gaan word. Die Skietlood wil voorstel dat 'n baie belangrike "dieptesnit" die *veranderende sosio-politieke klimaat* in die RSA sal wees. Die moontlikheid dat die veranderende beleid van die politieke maghebbers weerspieël word in veranderende beleid onder die NHKA leiding, sal ter gelegenertyd beredeneer word.

Lesers word aangemoedig om weer die artikel van Dreyer te lees. Diegene wat reeds die artikel onder oë gehad het, sal weet dat Dreyer se **verwysing na "lengtesnit"** eintlik 'n kronologiese **seleksie** van gebeure is, terwyl sy "lengtesnit" verwys na **bydraende faktore** wat dien as rede en agtergrond vir baie van die verwickelinge wat beskryf word. Die Skietlood gaan die terminologie handhaaf ter wille van die gesprek.

Lengtesnit:

Dit is opvallend dat Dreyer die begin van die skeiding van die weë aandui deur te

verwys na AS Geyser. Later in die artikel betoog hy dat steeds Hervormers en Geloofsbond van Hervormde Gemeentes uitlopers is van die "*Eietydse getuienis*" van 1995. Hy baseer sy betoog op die sH-tydlyn wat in die Januarie 2012 Inligtingstuk op bladsy twee verskyn. Bondslidmate gee hom dit gelyk. Terwyl ons dan op bladsy twee van die 2012 Inligtingstuk is, kom ons aanvaar dat hy ons gelyk gee dat hy, die Kommissie van die AKV, die Fakulteit en die meerderheidsdenke van die NHKA nou in lyn staan met Geyser se denke - om sy logika logies deur te voer.

Dreyer se hantering van AS Geyser laat veel te wense oor. Met sy woordkeuse skep hy 'n positiewe beeld van Geyser, in lyn met die Fakulteit teologie se **nuut ingestelde AS Geyser-gedenklesing**.

Sy kronologie is verwarrend; asook die kousale lyne wat hy impliseer. Die stryd tussen Geyser en Pont het oor 'n lang tyd gestrek, maar dit was eers na hy bedank het uit die NHKA dat prof Pont sekere artikels in die Hervormer geskryf het oor Albert Geyser, Beyers Naude en die *Christian Institute*. Dit is hierdie artikels wat aanleiding gegee het tot die lastereis waartydens daar in Januarie 1967 ten gunste van Geyser uitspraak gelewer is. Die Skietlood wil nie *male fidei* (kwade bedoelings) aan Dreyer se kant veronderstel nie. Miskien is dit Dreyer se bron wat hom ietwat in die war gelaat het.

Dit is verstommend dat 'n gedoktoreerde kerkhistorikus hom op **Wikipedia** sal verlaat vir sy biografiese opsomming van 'n historiese persoon **eerder as betroubare, beskikbare bronne**. HTS 66 is immers in sy geheel gewy aan 'n gedenkalbum van die 100 jaar van

Kuratorium aktiwiteite (HTS vol.22 2010, Supplementum 9).

<http://www.hts.org.za/index.php/HTS/issue/view/39> Dit is opvallend dat Dreyer se biografiese gegewens van Geysers nie veel meer bevat as 'n vrye vertaling van die inligting verwoord in die Wikipedia artikel nie. Dit is vreemd dat hy in 'n **akademiese artikel** ook **geen erkenning gee** of verwysing maak na die betrokke artikel nie.

http://en.wikipedia.org/wiki/Albert_Geyser

Wikipedia se artikel is gebrekkig en bevooroordeel. Volgens kerklike rekords het hy byvoorbeeld in 1959 by die Sorbonne navorsing gedoen. Die artikel is baie meer positief as wat die NHKA tot onlangs was oor Geysers.

Die NHKA-argiewe bring 'n ander prentjie na vore. Die Skietlood gaan verskeie aanhalings haal uit HTS 66 (2010) om lesers te herinner (en talle lesers bekend te stel) aan die AS Geysers wat die NHKA geken het in die jare 40-65 van die vorige eeu. Dit is duidelik dat ds AS Geysers nie die voorkeur kandidaat was nie. In die besonder is dit duidelik dat prof J.H.J.A. Greyvenstein een van sy eie studente wou laat aanstel. Die versoek was van Kommissie se kant dat daar vir 'n wyle steeds van J.H.J.A. Greyvenstein se dienste gebruik gemaak sal word. Dit het nie gebeur nie en Geysers is aangestel.

Die bekommernis oor sy aanstelling was teologies van aard. Prof HP Wolmarans se kommer oor Geysers se teologiese vaardighede kom duidelik na vore in sy brief van 31 Oktober 1944 aan Geysers, 'n brief wat net sowel aan vandag se NT dosente gestuur kon gewees het. (Beklemtoning deur Skietlood.)

Geagte ds Geysers, Ek wil u nog graag gelukwens met die benoeming aan die Universiteit. Ek het meer daarvoor gevoel dat(Uitgelaat/gesensor deur Bart Oberholzer/HTS redaksie?) Maar soos ek sê, u het daartoe niks bygedra nie dat dit nou juis so moes geskied. En daarom moet u nou maar alle gewig ingooi by die

voorbereiding vir daardie taak, as u dit finansiëel kan bekostig moes u u eintlik van die gemeentelike werk kon losmaak.

Ek hoop tog dat u baie nadruk sal lê op die Teologiese karakter van die taak. 'n Dosent in die Teologie moet in die eerste plek Teoloog wees en dan klassikus of orientalis of historikus of godsdienwetenskaplike. So was dit ook met Prof Greyvenstein. En ek dink dat u juis die Teologie in u studiejare verwaarloos het terwille van die tale. Maar dit wil glad nie sê dat u met nougesette studie dit nie sal kan inhaal nie. Intendeel, dis juis moontlik met 'n goeie wil, en daarom wys ek u daarop.

*Elke Teoloog moet as voorveronderstelling van sy vakkennis dogmaties en bybelsteologies geskoold wees. Die sistematiese Teologie is die krag van elke teoloog. U moet ook sorg dat u oor 'n suiwer NT Teologiese onderwerp promoveer. Ons moet sorg dat ons afdeling 'n Teologiese fakulteit bly. Ons mag nie 'n aanhangsel van die fakulteit van Lettere en Wysbegeerte word nie want dan gaan ons sak in vergelyking met Afd B. U kennis van die klassieke het natuurlik vir u groot waarde, **maar dis nog nie Teologie nie.***

Dit verskaf alleen die toegang tot die Teologiese kennis. Elke Teoloog moet waar hy met sy besondere vak begin eers die antwoord vind op twee uiters belangrike vrae: (a) Wat sê Gods Woord? en (b) Wat glo die Kerk? En dit gee die Bybelse Teologie en Dogmatiek ons. Sonder hierdie kennis as voorwaarde sal elke orientalis, klassikus, historikus of godsdienwetenskaplike met slap bene sy weg begaan en wat meer is, hy kan selfs 'n gevaar word vir die Christelike Teologie. Dit was mi die geval met wyle prof JC du Plessis in Stellenbosch. Hy was anders 'n bekwame man maar nie teologies en dogmaties goed onderlê nie, het hy soms dinge gesê en verdedig wat gewoonweg ketters is. Ek noem dus as wenke dat u tenminste tot 'n sekere mate u moet losmaak van die gemeentelike werk, miskien alleen die preekbeurt waarneem en begin met goeie dogmatiese werke te lees en veral groot nadruk lê op die Teologiese kant van eksegetiese studies om so teologies sterk te staan. Groete en nogmaals my beste gelukwense, ook namens my vrou.

Na Geysers se aanstelling het 'n bittere stryd gewoed oor vakverdeling. Geysers het die stryd gewen, maar nie sonder skade en koste nie. Professor C.H. Rautenbach benoemde dosent by die Fakulteit A en latere rektor van UP, skryf in 1946 die volgende:

*Ek is dit met professor Greyvenstein eens dat al wat vir hom oorbly, is om emeritaat aan te vra. Hierdie hele **miserabele geskiedenis kom my***

voor as 'n smet op die goeie naam van die Kerk. Mens het in die afgelope jaar praktyke aanskou in die Kerk wat geassosieer word met die spel van partypolitiek maar wat vir kerkmense heeltetal onbetaamlik is. Ek vertrou dat die soort dinge in die toekoms sterk teengegaan sal word. Dit is te betreur dat terwyl ons Kerk groot uitwendige bloei deurmaak daar sodanige inwendige swakhede is wat onrusbarend is.

Wat betref my benoeming vir die Christelike Etiek " dit het vir my duidelik geword dat die Kerkbestuur ongeneë is om regspraak te beoefen tensy daartoe gedwing. Ek was nooit inderdaad van plan om die dwangmiddels te gebruik nie. Die regsgevoel is 'n gesindheid wat nie afgedwing kan word nie "alleen die skyn daarvan kom deur dwang. **Ek bedank as dosent in die teologie vanweë die Hervormde Kerk.** Ook bedank ek as lid van die Finansiële Kommissie van die Kerk, as kurator van die Predikante, Weduwee en Wese Pensioenfonds en as lid van die Kerklike Kommissie vir Opvoeding en Onderwys. Verder sal ek my bedanking indien as direkteur van Voortrekkertehuis.

Ten slotte wil ek herhaal wat ek enige jare gelede reeds verklaar het voor 'n kommissie uit die Algemene Kommissie: Solank as wat die kerkbestuur die oë sluit vir die wanverhoudings en misstande wat in verband staan met die Teologiese Opleiding, versuim dit sy plig. Ek het reeds sedert sestien Julie gesterk geraak in die oortuiging dat dit vir my die beste is om eenkant toe te staan

Geyser het skynbaar op meer as een plek **onmin** veroorsaak en het **volgens notules** telkens het betrokke geraak by **politiek** en **vooraf gewerkskaf** om **sy gewensde resultaat te verseker.**

13 September 1948

Op die vergadering van die kerkraad van Pretoria wat in afwesigheid van ds Vermooten gelei is deur professor B. de Loor, het Geyser die saak van 'n studentekerk gestel. Na 'n uitvoerige uiteensetting deur Geyser was verskillende kerkraadslede beswaard dat die skema eers aan die kerkraad bekend gestel is nadat dit by ander instansies bespreek is, veral omdat die voorgestelde kapel op gronde van die gemeente en onder sy finansiële beskerming moes staan. Die kerkraad het op die ou einde 'n kommissie benoem om op die saak in te gaan. Hierdie was egter maar net een van die sake waarvoor Geyser hom in die gemeente bemoei het. Die notules van die Kerkraad van Pretoria oor die tydperk 1947-1948 laat blyk dat Geyser 'n **aktiwistiese rol gespeel** het oor 'n verskeidenheid van sake, en veral in **verdagmaking** teen ds Vermooten.

Nadat die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering klagte en getuienis aangehoor het, het hy besluit dat broeder Engelmohr moet bedank as skriba-kassier en S.J. Botha en A.S. Geyser as ouderlinge. Uiteindelik het hierdie gebeure gelei tot 'n **skewing in die kerkraad** en tot die aanname van 'n beroep na Pretoria-Noord deur dominee Vermooten.

In dieselfde era:

Die Kuratorium handel oor gebeure na aanleiding van **politieke optrede** van professore S.P. Engelbrecht en A.S. Geyser. Hulle het naamlik 'n petisie onderteken waarin daar beswaar gemaak word teen 'n wetsontwerp oor die vergroting van die Senaat van die land. Die wetsontwerp was bedoel om aan die regering die nodige meerderheid te besorg om kleurlinge van die algemene kieserslys te verwyder. Na verskyning van koerantberigte oor die petisie het die voorsitter en skriba van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering 'n persverklaring uitgereik waarin hulle sterk afkeuring uitgespreek het oor die optrede van die betrokke professore, en verklaar het dat die kerk hom disassosieer van hulle optrede. Die verklaring is afgesluit met die woorde:

Die Kerk betreur ten seerste die optrede van die twee professore wat hulle daardeur verbind het aan 'n party-politieke agitatie en so die verantwoordelikheid van hul hoë betrekking verontagsaam het.

Op dieselfde vergadering het die Kuratorium gehandel oor die skrywe van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering oor die **partypolitieke optrede van Geyser**. Dit het geblyk dat hy wel lid is van die SA Bond en die Suid-Afrika Eerste Beweging en hy het dit as sy burgerreg beskou om sy mening uit te spreek oor politieke aangeleenthede.

September 1960

Die Kommissie het ... 'n paar briewe uit die Kerk voor hom gehad waarin ontevredenheid uitgespreek word **teen u optrede op die kansel** en op die kateder, wat u dan sou gebruik om **propaganda te maak vir u standpunt ten opsigte van Art III** ... Die Kommissie wens u te verwys na die ondertekeningformule ... Die Kommissie wens u beleefd te vra in belang van die kerk en van uself om tog **versigtig te wees om die verdenking teen u nie aan te wakker nie**, en sodat so ook 'n end kan kom aan die beroering in die kerk.

Anders as wat Dreyer beweert, was **Geyser baie lank party-polities betrokke**. Vermeende swak teologiese kennis en sterk politieke oortuigings is 'n gevaarlik mengsel, wil Die Skietlood beweer.